

İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ DERGİSİ

Istanbul Commerce University Journal of Science

<http://dergipark.org.tr/ticaretfbid>

Araştırma Makalesi / Research Article

İÇ MEKÂN TASARIMINDA RENK VE BİÇİMİN ETKİNLİĞİ*

THE ACTIVITY OF COLOR AND FORMAT IN INTERIOR
DESIGN

Elif Selin ATEŞ¹

Yaprak ÖZEL²

<https://doi.org/10.55071/ticaretfbid.1133556>

Sorumlu Yazar / Corresponding Author
eselin.ates@istanbulticaretu.edu.tr

Geliş Tarihi / Received
22.06.2022

Kabul Tarihi / Accepted
25.10.2022

Öz

Bu çalışmada; iç mekânın tasarımı aşamasında kullanılacak biçimlerin renk tercihlerinin mekân içinde oluşturduğu etki ve algı üzerine incelemeler yapılmıştır. Tasarımcı, kullanıcı üzerinde uyandırmak istediği etkiye ve psikolojiye ulaşmak için malzeme, renk, doku ve biçim etkilerini kullanmaktadır. Kullanıcıya uygun tasarım yapmanın yanı sıra, tasarım aşamasında ilkesel bir yaklaşımı benimsemek başarılı kompozisyon çalışmalarının oluşmasına olanak sağlamaktadır. Renk ve biçim algısı subjektif etkiler oluşturduğu için kullanıcıya yönelik çalışmalar yapılması gerekmektedir. İç mimaride; konfor, estetik ve işlev gibi kullanıcıya yönelik temel kriterlerin elde edilmesi için kullanılan mobilyaların biçimsel ve renksel ilişkilerinin tasarım sürecinde doğru değerlendirilerek uygulanması gerekmektedir. Bu çalışmada; bir mobilyanın içinde bulunduğu mekân ile ilişkisi çerçevesinde; mobilyanın rengi, biçimi ve dokusu gibi etkenler ile kullanıcı üzerinde oluşan psikolojik etkinin incelenmesi esasına dayanmaktadır. Çalışma, Yüksek Lisans Tezi'nde yapılan çalışmalar ve taramalardan elde edilen veriler ile desteklenerek hazırlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Biçim, iç mekân tasarımı, renk anlamları, renk psikolojisi.

Abstract

In this study; In this study, studies were made on the effect and perception of the color preferences of the forms to be used in the design phase of the interior. The designer uses the effects of material, color, texture and form to achieve the effect and psychology he wants to evoke on the user. In addition to designing suitable for the user, adopting a principled approach during the design phase allows the creation of successful composition works. Since the perception of color and shape creates subjective effects, it is necessary to carry out studies for the user. In interior architecture; In order to obtain basic user-oriented criteria such as comfort, aesthetics and function, the formal and color relations of the furniture used must be correctly evaluated and applied in the design process. In this study; within the framework of the relationship of a furniture with the space it is in; It is based on examining the factors such as the color, shape and texture of the furniture and the psychological effect on the user. The study is prepared by supporting the data obtained from the studies and scans in the Master's Thesis.

Keywords: Color meanings, color psychology, form, interior design.

*Bu yayın Elif Selin ATEŞ isimli öğrencinin İstanbul Ticaret Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İç Mimarlık Programındaki Yüksek Lisans tezinden üretilmiştir

¹İstanbul Ticaret Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye.
eselin.ates@istanbulticaret.edu.tr, *Orcid.org/0000-0001-8174-5837*.

²Nişantaşı Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi, İç Mimarlık Bölümü, İstanbul, Türkiye.
yaprak.ozel@nisantasi.edu.tr, *Orcid.org/0000-0002-6439-4817*.

1. GİRİŞ

İç mekân tasarımı; kullanıcının işlevsel ve estetik beklentilerine göre şekillenmektedir. Fonksiyonun ön planda tutulduğu bir tasarımda kullanılan renk ve form, kullanıcıya yönelik pozitif bir etki oluşturmaktadır. Benzer bir şekilde sadece estetik beklenti ön planda tutuluyorsa estetik beklentileri karşılayabilecek renk ve biçim seçimleri yapılmaktadır.

Tasarımda bu etmenlerin birbiri ile ilişkilendirilmeden uygulanması, kullanıcı beklentilerinin tam olarak karşılanamamasına sebebiyet verebilmektedir. Bu noktada beklentilerin tam karşılanabilmesi için gerekli tasarım ilkeleri doğru ilişkiler içinde kullanılarak, tasarımcının vermek istediği mesaj aktarılmalıdır. Dinamik bir tasarım elde edebilmek için renk, biçim, doku gibi seçimlerde aşırıya kaçılması mekân içinde bir kargaşaya neden olmaktadır. Kullanıcı ve tasarımcı arasındaki iletişim çerçevesinde alınacak uygulama kararlarının dikkatlice düşünülmesi ve seçilmesi gerekmektedir.

Renk ve biçim ilişkisi algılama üzerinde farklı etkiler oluşturabilmektedir. Bu nedenle, yeni bir tasarımda veya mevcut bir tasarımın yenilenmesi gibi işlemlerde, biçimin ön plana çıkması veya arka planda kalması tercihine bağlı olarak yapılmalıdır. Biçimin; büyük/küçük, uzak/yakın, ağır/hafif, sert/yumuşak gibi farklı etkilerle algılanması için renk kullanımı bir çözüm oluşturabilmektedir. Renk ve biçim arasındaki algı faktörü ortak bir mesaj içererek tasarım sürecinde birbirinden faydalanan iki ana etken olarak değerlendirilmektedir.

İnsanların renk ve biçimi yorumlama şekilleri değişkenlik göstermektedir. Bu durum yaşadıkları coğrafyaya, sahip oldukları inanışlara, kültürlere, gelenek ve göreneklere ve bunun gibi bireylerin kendini ait hissettiği belirli topluluklara göre değişmektedir. Geçmişten gelen inanışlarla birlikte insanların içinde bulunduğu dönemde karşısına çıkıp deneyimlediği davranışlar, renk ve biçime karşı farklı algıya sahip olmasına sebep olmaktadır. Yapılan değerlendirmelerin anlatılmak istenileni yansıtması için, biçim ve renk arasında birbirini destekleyen bir anlatım olursa tasarım ifadesi güçlenecektir. Bu durumda hangi biçimin hangi renk ile aynı duyguyu yansıttığını saptamak sürecin ilerlemesinde fayda sağlayacaktır.

2. RENK KAVRAMI

Renk ışığın, kendi öz yapısına ya da cisimlerden yansımaya bağlı olarak gözde oluşturduğu duyum anlamına gelmektedir. (Yıldız, 2006) Tarihin eski dönemlerinden bugüne sanat alanında renk kullanımı farklı boyutlarda incelenmiş ve oluşturduğu psikolojik etkiler hakkında birçok çalışma yapılmıştır. Renk hakkında yapılan incelemeler sonucunda mimari akımlardan, çevre koşullarına, beklentilere, toplumların değer yargılarına ve kültürel farklılıklara kadar renklerin kullanımı, şekilleri ve anlamları değişkenlik göstermektedir.

Tarihsel Dönemlerde Renk: Eski Çağlar, Antik Dönem (Anadolu, Mısır), Yunan, Roma, Bizans, Selçuk ve Osmanlı Dönemi, Ortadoğu ve Asya dönemleri başlığı altında incelenmektedir. Mimari Akımlarda Renk: Orta çağ ve Gotik, Rönesans, Barok, Rokoko, Ampir, 18. ve 19. Yüzyıllar, 20. Yüzyıl (Art Nouveau, Fütürizm (1909), De Stijl (1917), Ekspresyonizm (1918), Pürizm (1918), Bauhaus (1919), Konstrüktivizm (1920), Brutalizm (1954), Post Modernizm (1972) başlıkları altında incelenmektedir. (Alakuş, 2009)

İç Mekân Tasarımında Dekorasyon Stilleri ise: Maksimalit Stili, Geçiş Stili, Fransız Stili, Country Stili, Stilsiz Dekorasyon, İskandinav Stili, Endüstriyel Stili, Yüzyıl Ortası Modern Stili, Rustik Stili, Eklektik Stili, Minimalist Stili, Çağdaş Stili ve Bohem Stili Dekorasyon olarak incelenmektedir. (Işıkoğlu, 2019)

Renk kavramı bazen bir duygu, bazen bir duyum bazen de bir algılama olarak ifade edilmektedir. Çünkürenge farklı açılardan bakmak mümkündür. Bunlar; fizyolojik renk, görsel renk ve psikolojide renk olarak değerlendirilmektedir. Rengin bir algı olduğundan yola çıkarak fizyolojik renkten bahsedilebilmektedir. Fizyolojik renk: rengin ışık ile görünmesi durumunu ifade etmektedir. Görsel renk: rengin görülmesi olayının ölçütlerle ifade edilmesi ve durum hakkında detaylı incelemelerin yapılmasına imkân oluşturmaktadır. (Ketenci & Bilgili, 2006) Renklerin ışıpta görünebilen dalga boyları gibi değerlendirmelere, görsel renk tanımı ile ulaşılabilir.

Psikolojide renk ise; bireyin rengi algılamasına bağlı olarak beyinde gerçekleşen bir etkidir. Kişinin renk algısında pek çok farklı etken bulunmaktadır. Beyin alışkın olduğu veya tanıdığı birtakım biçim ve renklere olan hâkimiyetini, yeni gördüğü biçim ve renkleri tanımlamak noktasında bir yöntem olarak kullanılmaktadır. Bu nedenle her kullanıcının psikolojik renk algısı farklılık göstermektedir.

Renkteki psikolojik etkiler, tarihte mimari akımlar çerçevesinde, iç mekân tasarımında, kendini yenilemiş ve dönemin özellikleri arasında yer alacak farklı etkilere sebep olmuştur. Renk kullanımı kullanıcının kültürel birikimi, bulunduğu coğrafya, cinsiyeti, yaşı, mevkii, ekonomik durumu gibi faktörlere bağlı değişiklik göstermektedir. Bu durum bireyde oluşan algılama farklılığından kaynaklanmaktadır. Küçük yaşlardan itibaren insanın hafızasında biriken bilgiler ve deneyimler sonraki süreçlerde karşılaştıkları durumlara karşı olumlu ya da olumsuz tepki göstermesine neden olmaktadır. Bu durum, renk algısı olarak tanımlanmaktadır. Renk algısının doğru değerlendirilmesi, doğru renk seçimlerini ve dolayısıyla oluşan tasarımda doğru etkilerin oluşmasını sağlamaktadır. (Aktürk, 2004)

Renklerin psikolojik etkileri genel olarak şu şekilde ifade edilebilmektedir.

Kırmızı Renk, 3 ana renkten biridir. Tamamlayıcı rengi yeşil renktir. Beyinde oldukça fazla miktarda uyarılmaya neden olan bir renktir. İştah açıcı ve hızlı yeme içme etkisi bulunmaktadır. (Şekil 1) Aynı zamanda çocuklarında sık sık tercih ettiği renktir. Kanakışını hızlandırmaktadır. Bu yüzden heyecan verici etkisi vardır. Arzu, aşk gibi duyguların ifadesinde kullanılması uygundur. Kullanım miktarının fazla olması rahatsız edici bir etkiye neden olmaktadır. Mavi rengin vurgusunu arttırmak için yanında kullanılabilir bir renktir. Çin'de gelinlik rengidir. (Maria, 2014) Avrupa'da cinsiyet olarak kadınların tercih ettiği renktir. Mısır'da kötülüğü temsil eden bir renktir. Antik Yunan için aşk rengidir. Anadolu'da sağlığın rengidir. Asya'da mutluluğu temsil etmektedir. Koyu tonu ciddiyeti, açık tonu ise nezaketi simgelemektedir. (Tuncay, 2006) Mekân içerisinde duvarda yakınlaştırmacı, döşemede güçlü, tavanda bunaltıcı etkiye neden olmaktadır. Dikkat çekici bir renk olması nedeninden dolayı biçimde daha az dikkat çekici bir tasarım yapılması faydalı olacaktır. Aynı anda iki yönden dikkat çeken bir biçim abartılı görünebilir. Mekan içerisinde de çok fazla kırmızı renk kullanımı kullanıcı için rahatsız edici bir etkiye neden olmaktadır.

Şekil 1. Günümüz Dünyasında Modern Kafe Tasarımı ve Önemi, (Concept İç Mimarlık)

Sarı renk, doğada bulunan 3 ana renkten bir diğeridir. Tamamlayıcı rengi mor renktir. Kandinsky'nin yorumuna göre sarı renk ekşi görünüme neden olmaktadır. (Şekil 2) Sarı ve sarıya yakın renkler sıcak renk olarak isimlendirilmektedir. (Bayramın, 2011) Kontrolsüz davranışa sahip insanların kullandığı bir renk olarak tarif edilmektedir.

Şekil 2. Wassily Kandinsky, Blue Segment, 1921

Sarı renk, iştahın açılmasına neden olan bir renktir. Çalışırken beyin hücrelerinin uyarılmasını sağlamaktadır bu da çalışma sırasında alınacak verimi arttıracak bir etkinin oluşmasına sebep olmaktadır. Dekoratif ürünlerin kullanımında tercih edilmesi önerilen bir renktir. Rengin yoğun kullanımı olumsuz duyguların oluşmasına yol açabilmektedir. Hristiyanlar için kutsal renk olarak ifade edilmektedir. Hindistan'da gelinlik rengi olarak kabul edilmektedir. Farklı tonlarda farklı etkilerinin olduğu görülmektedir. Canlı tonlarının daha dinamik, soluk tonlarının ise rahatlatıcı etkisi bulunmaktadır. (Jones, 2009) Sarı, güçlü hafızayı temsil eden bir renktir. Mekân içerisinde duvarda kışkırtıcı, döşemede güçsüz, tavanda canlandırıcı etkiye neden olmaktadır. Kafe, restoran gibi yeme içme mekânlarında kullanılması önerilen bir renktir. Düz çizgilerden ve sade bir görünüme sahip biçimdeki mobilyaya sarı renk dinamik bir izlenim kazandırmaktadır. Enerji verici etkiye sahip bu rengin spor salonu gibi aktif mekanlarda kullanılması da oldukça doğru bir seçim olmaktadır.

Yeşil renk, umudu temsil eden bir renktir. Soğuk renk grubunda yer almaktadır. Mavi ve sarı rengin birleşmesi ile meydana gelen ara renktir ve iki renginde özelliğini taşımaktadır. Huzur veren dinlendirici bir etkiye sahiptir. Verimliliği çağrıştırır, motivasyonu artırır. Gözü yormayan bir renktir. Avrupa'da, erkeklerin sevdiği bir renktir. Çin'de olumsuz duyguları ifade eden bir renktir. İsrail'de kötü haber anlamına gelmektedir. Suudi Arabistan'da zenginliği ifade etmektedir. İngiltere'de hızın sembol rengidir. İslam dininde kutsallığı temsil etmektedir. (Soyguder, 2007) Mekân içerisinde duvarda kaplayıcı, döşemede sakinleştirici, tavanda güven verici etkiye neden olmaktadır. Mekanda doğal bir etki oluşturması için yeşil renk tercih edilmektedir. Boyut olarak küçük biçimdeki bir mobilya yeşil renk kullanılarak daha büyük görünmektedir.

Mavi renk, 3 ana renkten biridir. İştah kesen bir renktir. Sakinleştirici etkisi de vardır. İngiltere'de gelinlik rengidir. Avrupa'da, erkeklerin sevdiği renktir. Yunanistan'da önemsenmeyen bir renktir. İran'da keder anlamına gelmektedir. Fransa'da adaleti temsil etmektedir. Mekân kullanımında diğer renkler ile uyumlu bir şekilde kullanılması gerekmektedir. Mekân içerisinde duvarda hissiz, döşemede çağrıcı, tavanda hayalperest etkiye neden olmaktadır. Islak alanda mobilyalarda kullanılması önerilen bir renktir. (Rasmussen, 2010) (Şekil 3) Uyuma alanlarında nevresim kullanımında önerilmeyen bir renktir. Sağlıklı uyku için doğru bir renk değildir. Resmi kıyafetlerde ve üniformalarda koyu tonları tercih edilmektedir. Kararlılık, ciddiyet ve güven etkisi vermektedir. Dekoratif ürünlerde kullanılması daha doğru bir tasarım tercihi olacaktır.

Şekil 3 Banyo Tasarımında Renk Kullanımı (DK İç Mimarlık, 2020)

Mor renk, kırmızı ve mavi rengin karıştırılması ile meydana gelen bir ara renktir. Cesareti temsil eden bir renktir. Fazla kullanımı olumsuz etkilere neden olmaktadır. Bireyde depresif duyguları ortaya çıkaran bir renktir. Fransa'da yası temsil etmektedir. Avrupa'da yaşlılığı sembolize etmektedir. (Gülşen, 2021) Uyuma alanlarında uyku kaçırıcı etkisi gözlemlenmektedir. Fazla kullanıldığı mekânlarda korkutucu bir etkiye de neden olmaktadır. Mekanların antre bölümünde kullanılması tavsiye edilen bir renktir. Asaleti temsil etmektedir. Mekân içerisinde duvarda küçültücü, döşemede dengesiz, tavanda bunaltıcı etkiye neden olmaktadır. Mavi rengin modern görünmele ilgili bir algısı bulunmaktadır. Modern çizgilerden oluşan biçim mavi renk ile

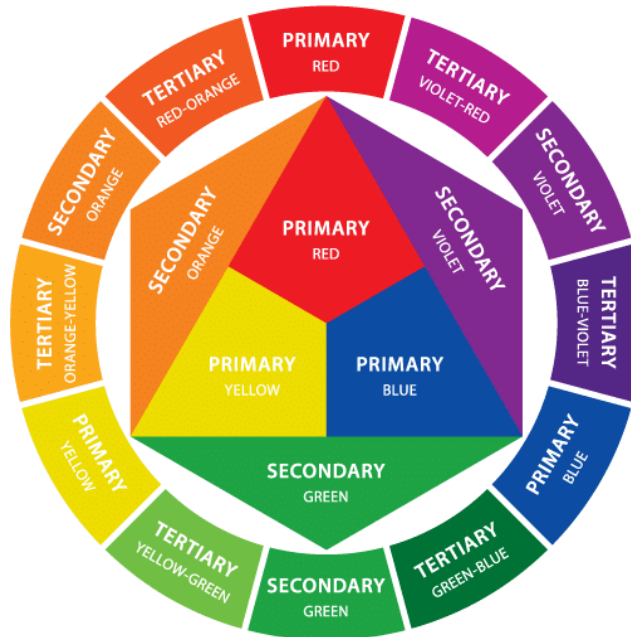
tamamlanabilir. Soğuk renk gruplarında yer aldığı için biçim üzerinde daha büyük algılamaya sebep olmaktadır.

Beyaz rengin diğer renklerden farklı şekilde oluşmaktadır. Objeye üzerinde tam yansıyan renk beyaz renk olarak adlandırılmaktadır. Anadolu'da yaşlılık anlamında kullanılmaktadır. Mekân içerisinde fazla kullanımı sıradanlaşmış bir etki yaratmaktadır. (Causse & Causse, 2019) Aydınlatıcı bir etkiye sahiptir. Temizliği temsil eden bir renktir. Mekanlarda ıslak hacimler için uygun bir renk seçimidir. Mekân içerisinde duvarda ferahlatıcı, döşemede dokunulmaz, tavanda ferah etkiye neden olmaktadır. Beyaz rengin sadeliği biçimi daha net ifade etmek için kullanılmaktadır. Mekan tasarımında biçimi ortaya çıkarmak için bu renk tercih edilmektedir.

Siyah renk, beyaz rengin zıt rengidir. Işıksızlık olarak da adlandırılmaktadır. Yatak odası mobilyalarında kullanımı önerilmemektedir. Sakinleştirici bir etkiye sahiptir. Bireyde kendini suçlu hissetme etkisine neden olmaktadır. İspanya'da gücü temsil eden bir renktir. Avrupa'da yas rengi olarak tanımlanmaktadır. Yunanistan'da melankoli rengidir. (Pastoureau, 2016) Mekân içerisinde duvarda sıkıcı, döşemede kaygılandırıcı, tavanda sansasyonel etkiye neden olmaktadır. Biçimin daha küçük algılanmasını sağlayan siyah renk büyük mekanlarda mekanın daha küçük algılanması için kullanılmaktadır. Mobilya üzerinde de bu algıdan dolayı zarif görünümü sağlamak için tercih edilmektedir.

Kahverengi devamlılığı ifade eden bir renktir. Güvenilir bir etki oluşturmaktadır. Ciddiyeti simgelemektedir. Diğer renkler ile bir arada kullanılması rengin ağırlığını hafifletici bir etki sağlamaktadır. Japonya'da doğallık, Avusturya'da toprak elementini, Hindistan'da matemi temsil etmektedir. (Hashempour & SapchI, 2015) Mekân içerisinde duvarda sağlam, döşemede durgun, tavanda bunaltıcı etkiye neden olmaktadır. Mekânda daha az kalmayı teşvik eden bir etkisi vardır. Oturma ve yatak odalarında kullanımı önerilen bir renktir.

Pembe renk, sevgiyi temsil eden bir renktir. Kırmızı ve beyaz rengin karıştırılması ile elde edilmektedir. Aynı zamanda ferahlık hisside oluşturmaktadır. Avrupa'da kızların sevdiği renktir. Sinirleri düzenleyici etkisinden de söz edilmektedir. (Causse & Causse, 2019) Duvarlarda kullanımı önerilmektedir. İştah açıcı bir etkiye neden olmaktadır. Mekân içerisinde duvarda sıkıcı, döşemede naif, tavanda geçici etkiye neden olmaktadır.

Şekil 4, Renk Teorisi ve Duygular, (UA Creative Agency, 2017)

Turuncu renk kırmızı ve sarının karıştırılması sonucu oluşan ara renktir. (Şekil 4) İyimserlik hissini ortaya çıkaran bir renktir. Hareketi temsil eden bir renk olduğu için spor salonlarında kullanımı önerilmektedir. Mavi rengin tamamlayıcısı bir renktir. Çin’de ve Akdeniz’de sevgiyi temsil etmektedir. (Özdemir , 2005) Mekân içerisinde duvarda samimi, döşemede enerjik, tavanda basık etkiye neden olmaktadır. Çocuk odalarında, dinlenme alanlarında, kafelerde kullanılması önerilen bir renktir. Mekânda uyarıcı etki oluşturmaktadır. Dinamik bir renk olduğu için etkinin artmasına yönelik eğimli biçimlerde kullanılabilir.

Renklerin genel olarak mimari kullanımda tercih edilme sebepleri, özellikleri ve psikolojik etkileri aktarılmıştır. Varılan sonuçlar ışığında, tasarımda oluşacak veya oluşturulacak etkiler noktasında biçimin de üstleneceği rolün etkinliği nedeni ile biçim başlığının da detaylı bir şekilde ele alınması gerekmektedir. Biçim ve renk arasındaki ilişkinin özümsemesi için biçim ve özellikleri de detaylandırılmaktadır.

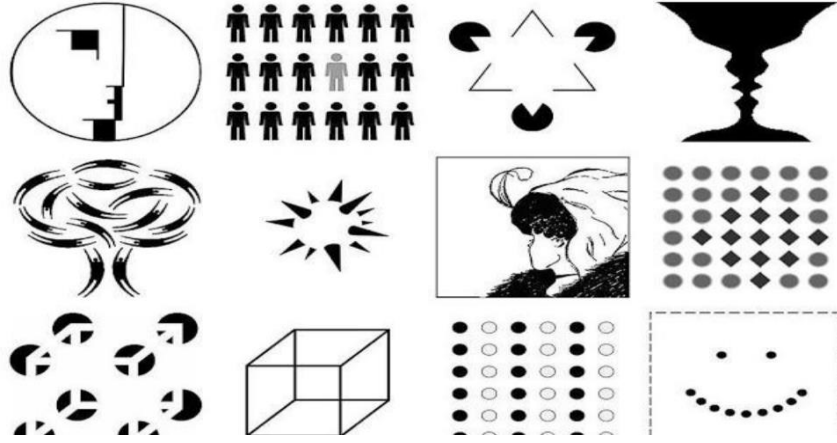
3. BİÇİM

Biçim; nokta, çizgi, yüzey ve hacim elemanlarından oluşan şekiller olarak adlandırılmaktadır. Biçimin bir diğer ismi formdur. Biçim kendi arasında iç ve dış biçimler, pozitif ve negatif biçimler, statik ve dinamik biçimler, kapalı ve açık biçimler, somut ve soyut biçimler olarak çeşitli gruplara ayrılmaktadır. Kandinsky biçim hakkında yaptığı çalışmalarda dairesel form ile soyutlamalar üzerinde ilerleyerek biçimin farklı bakış açısıyla inceleyen sanatçılardan biridir. (Kandinsky, 2009)

Psikolojik bir teori olan Gestalt, bilişsel süreçler içerisinde özellikle biçimin algılanması ve algısal örgütlenme konularında yoğunlaşmıştır. Gestalt, Almanca ’da form anlamına gelmektedir. Gestalt ilkeleri Yakınlık İlkesi, Kapalılık (Tamamlama) İlkesi, Devamlılık İlkesi, Benzerlik İlkesi, Simetri İlkesi, Yönelim İlkesi, Şekil – Zemin İlkesi olarak sınıflandırılmaktadır. Bu ilkeler biçimin şekillenmesinde tasarıma fayda sunan eylemleri gruplandırmak amacıyla oluşturulmuştur. Biçimin özellikleri göz önünde bulundurularak hangi ilkeye göre hareket edildiği ve nasıl bir biçim olduğu tanımlanırken belirtilen ilkelere dayanılmaktadır.

Biyomimikri, temel olarak doğadaki canlılardan model, sistem olarak çözüm üreten, ürün ve malzemelerin tasarımını ifade eder, doğa unsurlarının taklididir. Doğadaki canlıların hareketleri ve bedensel özelliklerinin sadeleştirilerek biçimlere uyarlanması ile oluşturulmaktadır. Biçimin oluşturulması sonucunda ortaya çıkan objenin, nesnenin insanda psikolojik etkilere neden olduğu bilinmektedir.

Bu etkiler biçimsel algı kavramını ortaya çıkarmaktadır.

Şekil 5 Biçim Algısı (China Design Centre,2009)

Biçimsel algı sonucu yapılan değerlendirmeler ile biçimsel etki meydana gelmektedir. Biçimin şekli ile kullanıcı arasında psikolojik bir etki süreci işlemektedir. (Şekil 5) Kullanılan şeklin doğrusal ya da eğimli olması, dik ya da dairesel olması, büyük ya da küçük olması, geniş ya da dar olması gibi birçok etken biçimin farklı algılanmasına ve dolayısıyla farklı etkiler oluşturmaya neden olmaktadır. (Aslan ve ark., 2015) Biçimin, mekân içinde olduğundan uzakta ya da yakında algılanabilmesi gibi, biçim üzerindeki şekillerin sivri ya da eğimli olması biçimin daha konforlu, daha elastik ya da daha ağır olduğuna dair bazı tefsirlerin oluşmasına neden olabilmektedir. Bu yorumlar bazen gerçeği yansıtmayacak şekilde değişkenlik gösterebilmektedir. Bu da biçimin tasarımda psikolojik etkilerinin ne kadar üst boyutta olduğunu kanıtlar niteliktedir.

Şekil 6 Biçimin Oluşması (Zhang Zhoujie, 2009)

Biçimin oluşturulma amacı işlevsellik ise konforlu ya da dayanıklı olması gibi faktörlere göre şekillenmesi daha doğru olacaktır. (şekil 6) Ancak biçim sadece estetik amaçla kullanılacak ise oluşturulması aşamasında seçilecek malzemenin dayanıklılığı estetik etkisinin gerisinde kalabilmektedir.

Biçimin uzun yıllar kullanılması sadece nesnenin dayanıklı olmasına bağlı bir etken değildir. Çünkü bir nesnenin dayanıklı olması onu uzun yıllar kullanmak için bazen yeterli bir sebep olmayabilmektedir. Bir biçim, uzun yıllar kullanabilmek gibi olumlu bir etkisinin yanında, dönemin koşullarına göre ergonomik ve ekonomik olmama, fazla yer kaplama gibi birçok olumsuz özelliğe de sahip olabilmektedir. Bir nesneyi faydalı olarak görmek için ise olumlu yönlerinin olumsuz yönlerinden fazla olması gerekmektedir. Bu durumda biçimin zamana karşı algılanmasında da farklı faktörler devreye girmektedir.

4. BİÇİM VE RENK İLİŞKİSİ

Biçim ve renk kavramları tasarımda kullanılan iki önemli faktör olarak değerlendirilmektedir. Anlamsız bir biçim veya yanlış kullanılan bir renk bütün tasarımın olduğundan farklı şekilde algılanmasına neden olabilmektedir. Bu yanlış algılama süreci, tasarımı istenilmeyecek bir boyuta sürükleyebilmektedir. Doğru tasarım tercihlerini yapmak, renk ve biçim uyumu ile mümkün olabilmektedir. Biçim ile renk arasında algısal bir ilişki görülmektedir. Şekillerin çeşitleri, hacmin yapısı, noktaların hizalanması gibi farklı seçimler biçimin farklı algılanmasına neden olmaktadır (Aktürk, 2004). Kullanıcının hafızasında önceden farklı bir anlam olarak kaydedilen biçim ile tekrar karşılaşması bile algısını etkilemekte ve önceden kaydedilenden farklı bir algılama oluşabilmektedir. Kültürel, inançlar, ulusal, sosyolojik etkiler, coğrafik yapı, doğa şartları gibi birçok farklı etmen kullanıcının hafızasında oluşacak renk algısı sürecini etkilemektedir. Bu yüzden renk ve biçim seçimi aşamasında kullanıcının etkin bir rolü bulunmaktadır.

Aynı renkteki iki farklı biçim üzerinde yapılan incelemelerde; biçimde kullanılan çizgilerin doğrultusu ilk incelenecek noktalardan biridir. Eğer bir objenin, nesnenin ya da mobilyanın biçimi dairesel formda ise kullanıcıya karşı genel olarak hissettirdikleri daha konforlu, samimi ve kullanışlı olduğudur. Bahsi geçen biçimin sert ve keskin çizgileri varsa bu durumda algı daha ciddi, rahatsız, net ve keskin olarak değişmektedir. Bu biçimlerden birinin diğerine göre daha güvenilir veya daha ağır hissettirme gibi algılama farkları da olabilmektedir. Aynı renkteki biçimler aynı mesafede olmasına rağmen daha uzak, ağır ve derin algılanabilmektedir. Aynı iki biçimin farklı renkleri arasında bir seçim yapıldığında daha konforlu algısı veren renkteki biçimin seçildiği görülmektedir. Ya da koyu tondaki biçimin daha yakın algılanması, daha büyük ya da daha ağır algılanması şeklinde yorumlarda yapılabilmektedir. Bir biçimin rengi kullanıcıda hem duygusal olarak psikolojik etkiler oluşturmakta hem de farklı algılamaların oluşmasına sebep olabilmektedir. Bu durumda bir mekânda biçimin ağırlığını arttırmadan kullanıcıya daha ağır ve ciddi ortamlar tasarlamak renk kullanımı ile mümkündür. Tasarımcının küçük bir mekânı yansıtıcı dekoratif elemanların derinlik etkisinden faydalanarak hacmi geniş ve büyük gösterebileceği gibi, renk seçimleri ile daha ferah bir ortam algısı sağlaması mümkündür. Mekân içinde kullanılan mobilyaların renk seçimleri de mekân yüzeyinde kullanılan renklerin algılanmasındaki gibi farklılıklar gösterebilmektedir.

5. SONUÇ

İnsan psikolojisi, somut durumları soyut durumlarla karıştırılabilmeye müsait bir yapıdadır. Çevresel etkiler, çocukluktan gelen alışkanlıklar, kişiye özel düşünce yapısı, algılama gibi faktörler psikolojinin değişkenliğini ortaya çıkaracak kavramlardır. Jean-Gabriel Causse'nin 'Renklerin Şaşırtıcı Gücü' adlı kitabında yapılan incelemelerde rengin birçok alanla ilgili ve etkilenebilir özelliklerinin olduğu gözlemlenmektedir. Aynı şekilde Beyza Onur'un 'İskandinav Mimarlığında Estetik: Plastik ve Anlamsal Biçim Analizi' adlı Yüksek Lisans Tez'inde de biçim için tasarımda çok sayıda farklı algısal etkilere sebep olduğu ile ilgili bilgilere ulaşılmaktadır.

Fiziksel güç dışında psikolojik güç ile daha az çaba sarf edilerek daha fazla etki oluşturmak mümkündür. Biçim ve renk algısında insanın psikolojik yapısındaki farklılıklar göz önünde bulundurulmadan çeşitli genel saptamalarda bulunmak veya değerlendirmeler yapılabilmektedir. Fakat tıpkı uluslara göre değişen renklerin anlamları, dinlere göre renklerin ifadeleri gibi belirli başlıklar altında renk algısı incelenmelidir.

Biçim ve renk kullanımı algısal etkiler sonucu meydana gelen somut bir ifadedir. Genel olarak insanların renklere verdiği tepkilere bakılarak renkler hakkında sınıflandırma yapma durumu, biçim ve renk üzerinde de gerçekleştirilebilmektedir.

Tasarım aşamasında tasarımcının kullanıcıyı anladığı nokta ile algısal etkilerini saptadığı noktanın aynı olması hedeflenmektedir. Bu durum aynı olduğu sürece biçim ve renk arasındaki algısal ilişkiyi kurmak mümkündür. Yani bir çocuk odası tasarlanırken çocuk özelindeki algıya göre seçimler yapılmalıdır. Ya da dairesel formun oluşturduğu konfor algısını reddeden bir kullanıcıya ısrarla dairesel formda bir oturma elemanı sunmanın bir anlamı olmayacaktır. Bu şekilde tasarımcı biçimde mutabık kalıp renk seçimi ile konfor etkisini kullanıcıya sunabilmektedir.

Bu durumda tasarım sürecinde kullanıcının beklentilerini anlamak öncelikli amaç olmalıdır. Daha sonra biçim özelliklerinin renk ile arasındaki ilişkileri tespit edilerek duruma göre biçim ve renk değişikliği yapılabilir. Bu yöntem; tasarımda hızlı hareket edebilme, kolay çözüm üretme ve avantajlı durumları iyi değerlendirme gibi faydalar sağlamaktadır.

Aynı biçim üzerindeki renk değişikliği sonucunda algının farklılaşması, rengin ne kadar güçlü bir tasarım faktörü olduğunu ortaya çıkarmaktadır. Biçimin ifadesini renkle güçlendirmek doğru renk tercihleri ile mümkündür. Tasarımda biçim ve renk konusunda uygun seçimler yapmak anlaşılabilir bir tasarım oluşmasını sağlamaktadır. Bu durumda renk ve biçim birer mesaj olarak kullanıcıya iletilmektedir ve kullanım amacına hizmet etmektedir.

Yazarların Katkısı

Bu çalışmada 1. yazar araştırma, veri toplama, analiz, yorum, kaynak taraması ve makalenin yazımı konusunda katkı sağlamıştır. 2. yazar fikir, eleştiri, bilgisayar ortamının sağlanması konusunda katkıda bulunmuştur.

Teşekkür

Yazarlar çalışmada kullanılan verilerin temini için Türkiye Yüksek Öğretim Kurulu Tez Merkezi'ne teşekkürlerini sunar.

Çıkar Çatışması Beyanı

Yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Yapılan çalışmada araştırma ve yayın etiğine uyulmuştur.

KAYNAKÇA

- Aktürk, E. (2004). *Resim sanatında renk-içerik, form-içerik ilişkisi* [Yüksek lisans tezi]. Eskişehir Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Alakuş, Y. Z. (2009). *Renk olgusu ve günümüz mimarisindeki yeri* [Yüksek lisans tezi]. İstanbul Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Aslan, F., Aslan, E., & Atik, A. (2015). İç mekânda algı. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi*, 139-151.
- Bayramın, İ. (2011). *Wassily Kandinsky'nin sanat tanımı* [Yüksek lisans tezi]. Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Causse, G., & Causse, J. (2019). Renklerin şaşırtıcı gücü. *Pegasus Yayınları*, İstanbul.
- Gülşen, P. (2021). Renkler: Tarih - Kültür - Sanat - Psikoloji. *Destek Yayınları*, İstanbul.

- Hashempour, L., & SapchI, A. (2015). Okul kütüphanelerinde renk etkileri ve önemi. *Milli Eğitim, İstanbul*, 51-60.
- Işıkoğlu, B. O. (2019). İskandinav Mimarlığında estetik: Plastik ve anlamsal biçim analizi. *Journal of History Culture and Art Research*, 8(3), 465-479.
- Jones, S. J. (2009). Moda tasarımı. *Güncel Yayıncılık*, İstanbul.
- Kandinsky, W. (2009). Sanatta zihinsellik üstüne. *Hayalperest Yayınları*, İstanbul.
- Ketenci, H. F., & Bilgili, C. (2006). Yongaların 10000 yıllık gizemli dansı görsel iletişim & grafik tasarımı. *Beta Basım Yayın*, İstanbul.
- Özdemir, T. (2005). Tasarımda renk seçimini etkileyen kriterler. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 391-402.
- Pastoureau, M. (2016). Siyah bir rengin tarihi. *Sel Yayıncılık*, İstanbul.
- Rasmussen, S. E. (2010). Yaşanan mimari experiencing architecture. *Remzi Kitapevi*, İstanbul.
- Soygüder, Ş. (2007). Renk ve algı psikolojisi. *Fotoğrafya*, İstanbul.
- Tuncay, S. (2006). *Mimarlık ve renk kavramı* [Yüksek lisans tezi]. İstanbul Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Yıldız, S. (2006). Renk sistemlerine genel bir bakış: Renk ve algı. *Bilim Teknik Dergisi*. Ekim, 72-75.